

CÂTEVA REZULTATE DESPRE NUMERELE LUI FERMAT

CORNELIU M NESCU-AVRAM

Lucrare prezentat la Sesiunea de comunicări metodice științifice a profesorilor de matematică din Prahova, ediția a XXXVI-a, Sinaia, 22 mai 2010

Because the F_m grow rapidly in size, a method which factors F_m may be inadequate for F_{m+1} ... Thus, the difficulty of completely factoring F_m by the fastest known method is not a monotonic function of m .

Richard P. Brent

Sumar. Lucrarea prezintă unele metode de investigare a numerelor lui Fermat $F_m = 2^{2^m} + 1$ și arată cum pot fi factorizate direct, folosind fracțiile continue sau polinoamele cu coeficienți întregi. Numerele F_5 și F_6 sunt studiate în detaliu.

NUMERELE F_5 ȘI F_6

Numerele lui Fermat F_m sunt prime pentru $0 \leq m \leq 4$. Celelalte numere Fermat sunt compuse sau nu se cunoaște natura lor. Vom prezenta în continuare câte patru demonstrații ale faptului că numerele F_5 și F_6 sunt compuse. Fiecare demonstrație pune în lumină alte aspecte ale problemei.

Numărul F_5 :

I. Sunt adevărate egalitățile $641 = 2^7 \cdot 5 + 1 = 2^4 + 5^4$, deci $2^{32} + 1 = 2^{28} \cdot 2^4 + 1 = (2^7)^4(2^7 \cdot 5 + 1 - 5^4) + 1 = (2^7 \cdot 5 + 1)[2^{28} - (2^7 \cdot 5 - 1)(2^{14} \cdot 5^2 + 1)]$, adică F_5 se divide cu 641.

II. Numărul $F_5 = 2^{32} + 1 = (2^{16})^2 + 1^2 = 62264^2 + 20449^2$ admite două reprezentări diferite ca sumă de două pătrate. Se știe însă^[14] că un număr congruent cu 1 modulo 4 este prim dacă și numai dacă admite o reprezentare unică sub forma unei sume de două pătrate de numere naturale, abstracte fiind când de ordinea termenilor. Rezultă că F_5 este un număr compus. Folosind aceste reprezentări, se poate determina un factor, egal cu $(62264 + 2^{24} \cdot 20449, F_5) = 641$.

III. Dacă $x = 2^4 + 2^3 + 1$, $y = 2^2$, $z = 2^{11} + 2^9 - 2^2$, $w = 2^8 + 2^7 + 2^4 + 2^3 + 1$, atunci $xw - yz = 1$, $xz + yw = 2^{16}$, de unde $(x^2 + y^2)(z^2 + w^2) = (xz + yw)^2 + (xw - yz)^2 = 2^{32} + 1$, deci F_5 este un număr compus.

IV. Fie $f = X^{32} + 1$, $g = X^9 + X^7 + 1$. Din teorema împărțirii cu rest se obține $f = gq + r$, cu $q \in \mathbb{Z}[X]$ și $r = -9X^8 - 9X^7 + 5X^6 - 6X^4 + 2X^3 + 7X^2 - 5X - 7$. Atunci $r(2) = -5g(2)$, deci $2^{32} + 1 = f(2) = g(2)q(2) + r(2) = g(2)q(2) - 5g(2)$ se divide cu $g(2) = 641$.

Numărul F_6 :

I. Este adevărat descompunerea $2^{64} + 1 = (2^8a + 1)(2^8b + 1)$, unde $a = 1071$, $b = 2^{56}c - 2^{48}a^7 + 2^{40}a^6 - 2^{32}a^5 + 2^{24}a^4 - 2^{16}a^3 + 2^8a^2 - a$, $c = \frac{a^8 + 1}{2^8a + 1}$. Vom arăta că numărul c este natural.

Într-adevăr, restul împărțirii polinomului $f = [(X^3 - 1)(X^2 + 1)]^8 + 1$ la polinomul $g = X^4(X^3 - 1)(X^2 + 1) + 1$ este $r = 188X^8 - 153X^7 + 308X^6 - 437X^5 + 350X^4 - 466X^3 + 374X^2 - 298X + 239$, iar $f(4) = a^8 + 1$, $g(4) = 2^8a + 1 = p$, $r(4) = 39p$, adică $f(4)$ se divide cu p , deci numărul c este natural. Rezultă că numărul F_6 este compus.

II. Numărul $F_6 = 2^{64} + 1 = (2^{32})^2 + 1^2 = 4046803256^2 + 1438793759^2$ admite două reprezentări ca sumă de două pătrate de numere naturale, deci nu este un număr prim. Un factor al lui F_6 este $p = 2^8 \cdot 1071 + 1 = (4046803256 + 2^{25} \cdot 1438793759, F_6)$.

III. Dacă $x = 2^9 + 2^2$, $y = 2^6 + 2^4 + 2^3 + 1$, $u = 2^8 - 2^3 + 1$, $v = 2^{11} + 2^7 + 2^2$, atunci $-xu + yv = 2^{16}$, $xv + yu = 1071^2$, $x^2 + y^2 = 2^8 \cdot 1071 + 1 = p$ și $2^{32} + 1071^4 = (-xu + yv)^2 + (xv + yu)^2 = (x^2 + y^2)(u^2 + v^2)$, de unde $1071^4 \equiv -2^{32} \pmod{p}$. Dar $2^8 \cdot 1071 \equiv -1 \pmod{p}$, deci $2^{32} \cdot 1071^4 \equiv 1 \pmod{p}$, de unde $2^{32} \cdot (-2^{32}) \equiv -2^{64} \equiv 1 \pmod{p}$.

IV. Fie $f = X^{32} + 1$, $g = X^9 + X^7 - X^6 - X^4 + 1$, atunci $f = gq + r$, unde $q \in \mathbb{Z}[X]$ și $r = -7X^8 + 12X^7 - 3X^6 + X^5 - 4X^4 + 5X^3 - 3X^2 - 6X + 7$. Rezultă $r(4) = -g(4)$, deci $2^{64} + 1 = f(4) = g(4)q(4) + r(4) = g(4)q(4) - g(4)$ se divide cu $g(4) = 274177$.

Vom arăta în continuare că aceste procedee pot fi generalizate, dacă se cunoaște un factor prim al numărului F_m , m oarecare.

METODA POLINOMIAL

Această metodă este sugerată de a patra demonstrație, dar procedeul a fost folosit și la prima demonstrație a faptului că F_6 este compus.

Fie $p = 2^n k + 1$ un număr prim impar oarecare, $n, k \in \mathbb{N}^*$, k impar. Este evident că orice număr prim admite o astfel de reprezentare. Se știe [14] că dacă p este divizor al lui F_m , atunci

$n \geq m + 2$ (teorema lui *Lucas*). Deducem că p admite reprezentarea $p = 2^{n_1} + 2^{n_2} + \dots + 2^{n_t} + 1$, unde $n_1, n_2, \dots, n_t \in \mathbb{N}$, $n_1 > n_2 > \dots > n_t \geq m + 2$.

Teorema 1. Fie $f, g \in \mathbb{Z}[X]$, $f = X^{2^m} + 1$, $g = X^{n_1} + X^{n_2} + \dots + X^{n_t} + 1$ și $r \in \mathbb{Z}[X]$ restul împărțirii lui f la g . Atunci F_m se divide cu p dacă și numai dacă $r(2)$ se divide cu p .

DEMONSTRAȚIE: Din teorema împărțirii cu rest în $\mathbb{Z}[X]$ obținem $f = gq + r$, unde $q \in \mathbb{Z}[X]$, deoarece coeficientul termenului de grad maxim al lui g este egal cu 1. Rezultă $f(2) = g(2)q(2) + r(2)$. Dar $f(2) = F_m$, $g(2) = p$, deci $F_m \equiv r(2) \pmod{p}$.

EXEMPLE. 1. Fie $f = X^{128} + 1$, $g = X^{55} + X^{54} + X^{52} + X^{50} - X^{45} + X^{43} + X^{41} + X^{40} - X^{34} + X^{30} - X^{27} + X^{25} + X^{24} - X^{20} + X^{16} + X^{14} + X^{10} + X^9 + 1$, $p = 2^9 \cdot 116503103764643 + 1$. Pe această cale nu putem obține un rezultat concludent, deoarece numerele care intervin sunt prea mari.

2. Fie $f = X^{32} + 1$, $g = X^4 + 3X + 1$, $p = 2^7 \cdot 5 + 1$. Atunci $g(5) = p$ și $\bar{r} = -300X^3 - 12X^2 + 217X + 178$, unde $\bar{r}$ se obține prin reducerea modulo p a coeficienților lui r , deci $\bar{r}(5) \equiv 0 \pmod{p}$. Dar $5^{32} - 2^{32}$ se divide cu $5^4 + 2^4 = p$, deci $F_5 \equiv f(5) \equiv 0 \pmod{p}$.

3. Fie $f = X^8 + 1$, $g = X^2 - 47X + 4$, $p = 2^8 \cdot 1071 + 1$. Atunci $g(1071) = 4p$, $\bar{r} = -71294X + 134668$, deci $f(1071) \equiv \bar{r}(1071) \equiv 0 \pmod{p}$. Am văzut însă că de aici se obține $F_6 \equiv 0 \pmod{p}$.

4. Fie $f = X^{32} + 1$, $g = X^4 + 11X^3 - 5X^2 + 9X + 1$, $p = 2^{16} \cdot 37 + 1$. Atunci $g(37) = p$, $\bar{r} = -164013X^3 - 300182X^2 - 1041991X + 1181351$, deci $f(37) \equiv \bar{r}(37) \equiv 0 \pmod{p}$. Vom vedea în paragraful următor că de aici rezultă $F_9 \equiv 0 \pmod{p}$.

5. Fie $f = 4X^{170} + 1$, $g = X^7 + X^6 + 2X^5 + 1$, $p = 2^{16} \cdot 37 + 1$. Atunci $f(8) = F_9$, $g(8) = p$. Metoda nu este eficientă nici în acest caz.

DESCOMPUNEREA DIRECTĂ

Prima demonstrație a faptului că numărul F_6 este compus poate fi extinsă la un cadru mai general.

Teorema 2. Fie $p = 2^n a + 1$ un număr prim, $n, a \in \mathbb{N}^*$, a impar și $n = 2^s$, $s \in \mathbb{N}$. Atunci F_m se divide cu p dacă și numai dacă $F_{m-s}(a) = a^{2^{m-s}} + 1$ se divide cu p .

DEMONSTRAȚIE: Presupunem că F_m se divide cu p . Din $2^n a = 2^{2^s} a \equiv -1 \pmod{p}$ rezultă, prin ridicare la puterea 2^{m-s}

$$(F_m - 1) a^{2^{m-s}} \equiv 1 \pmod{p},$$

deci $F_{m-s}(a) = a^{2^{m-s}} + 1 \equiv 0 \pmod{p}$.

Dacă $F_{m-s}(a)$ se divide cu p , atunci $a^{2^{m-s}} \equiv -1 \pmod{p}$. Din $2^{2^s} a \equiv -1 \pmod{p}$ se obține

$$1 \equiv (2^{2^s} a)^{2^{m-s}} \equiv 2^{2^m} \cdot (-1) \equiv -F_m + 1 \pmod{p},$$

deci F_m se divide cu p .

EXEMPLUL 6. Dacă $m = 9, n = 16, a = 37$, atunci $s = 4$ și F_9 se divide cu $p = 2^{16} \cdot 37 + 1$ dacă și numai dacă $F_5(37) = 37^{32} + 1$ se divide cu p .

Acest fapt explică de ce unii divizori primi ai numerelor lui *Fermat* sunt și divizori ai unor numere *Fermat* generalizate. Avem, de exemplu, următoarea

Teorema 3. Dacă $a, b \in \mathbb{N}$ și $a + b$ este impar, atunci $F_5(2^a 5^b) = (2^a 5^b)^{32} + 1$ se divide cu 641.

DEMONSTRAȚIE: Am văzut că $2^{32} \equiv 5^{32} \equiv -1 \pmod{641}$, deci $F_5(2^a 5^b) \equiv (-1)^a (-1)^b + 1 \equiv 0 \pmod{641}$.

METODA FRACȚIILOR CONTINUE

O demonstrație simplă a faptului că numărul F_6 este compus este dată de F. Dyson^[12], folosind argumente similare cu cele din prima demonstrație pentru F_5 . Dacă

$$p = 1 + 2^8 f \quad \text{și} \quad f = (2^6 - 1)(2^4 + 1), \tag{1}$$

atunci

$$2^{24} - 1 = fg, \quad \text{unde} \quad g = (2^6 + 1)(2^8 - 2^4 + 1). \tag{2}$$

Cu o factorizare de forma

$$2^{64} + 1 = (x^2 + y^2)(z^2 + w^2), \quad 2^{32} - i = (x + iy)(z - iw), \tag{3}$$

condiții care sunt îndeplinite dacă

$$xz + yw = 2^{32}, \quad xw - yz = 1, \quad x^2 + y^2 = p. \tag{4}$$

Pentru $z = gx, w = gy$, obținem în (3) $(x + iy)g(x - iy) = gp$ și $gp = 2^{32} + a$ este apropiat de 2^{32} , cu diferența $a = g - 2^8 = 15409$ calculat din (1) și (2). Rezultă că rapoartele $\frac{z}{x}$ și $\frac{w}{y}$ sunt apropiate de g , deci putem încerca

$$z = gx - s, \quad w = gy - t, \tag{5}$$

cu s, t numere întregi relativ mici. Atunci (3) are loc numai dac

$$x^2 + y^2 = p, \quad xs + yt = a, \quad ys - xt = 1. \tag{6}$$

Din (6) rezult

$$a^2 + 1 = pu, \quad u = s^2 + t^2. \tag{7}$$

Cum întregii p și a sunt cunoscute și relativ mici, putem găsi prin încercări soluția pentru (6) și (7), anume $x = 516, y = 89, s = 29, t = 5, u = 866$. Soluția pentru (6) și (7), cu z și w dați de (5) furnizează soluția pentru (3). Factorizarea (2) pentru $2^{24} - 1$ ne conduce direct la factorizarea (3) a numărului $F_6 = 2^{64} + 1$.

Sistemul de ecuații (6) și (7) poate fi rezolvat folosind o teoremă a lui Serret^[12] despre fracțiile continue. Fie p și a două numere întregi prime între ele, $0 < a < p$. Frația ordinară $\frac{p}{a}$ poate fi reprezentată ca o fracție continuă cu cânturile pariale $(a_j, j = 1, \dots, n)$ în exact două moduri, cu n par sau impar. Într-o reprezentare, ultimele două cânturi sunt $[c, 1]$, cu c număr natural. În cealaltă reprezentare, ultimele două cânturi sunt înlocuite de un singur cânt, anume $[c + 1]$, celelalte cânturi rămân neschimbate. Frația continuă cu n cânturi corespunde toare fracției ordinare $\frac{p}{a}$ se numește *palindromic* dac $a_j = a_{n+1-j}, j = 1, \dots, n$.

Teorema 4 (Serret). Frația continuă cu n cânturi pariale corespunde toare fracției ordinare $\frac{p}{a}$ este palindromic dac și numai dac există un întreg u astfel încât $pu = a^2 + (-1)^n$.

Pentru demonstrație se poate consulta^[12].

Fie A o mulțime ordonată de numere naturale nenule și $S(A)$ numărul fracțiilor continue ale c rei cânturi pariale sunt elementele lui A . De exemplu, $S(\emptyset) = 1, S(a) = a, S(a, b) = 1 + ab, S(a, b, c) = a + c + abc$, etc. Dac p este un număr prim care divide numărul $a^2 + 1$, unde $0 < a < p$ și $a \equiv 2^{2^{m-1}} \pmod{p}, m \in \mathbb{N}^*$, atunci $a^2 + 1 \equiv F_m \equiv 0 \pmod{p}$, deci p este divizor al numărului *Fermat* F_m . Conform teoremei lui Serret, fracția continuă corespunde toare fracției ordinare $\frac{p}{a}$ este palindromic

$$\frac{p}{a} = [a_1, \dots, a_k, a_k, \dots, a_1]$$

și soluția sistemului (6) este^[12]

$$\begin{aligned}
 p &= S(a_1, \dots, a_k, a_k, \dots, a_1), & a &= S(a_2, \dots, a_k, a_k, \dots, a_1), \\
 x &= S(a_1, \dots, a_k), & y &= S(a_1, \dots, a_{k-1}), \\
 s &= S(a_2, \dots, a_k), & t &= S(a_2, \dots, a_{k-1}).
 \end{aligned} \tag{8}$$

EXEMPLE. 7. Dacă $m = 5, p = 641, a = 154$, atunci $154 \equiv 2^{16} \pmod{641}$ și $154^2 + 1 = 37 \cdot 641$, deci $F_5 = 2^{32} + 1$ se divide cu 641. Avem

$$\frac{641}{154} = 4 + \frac{1}{6 + \frac{1}{6 + \frac{1}{4}}} = [4, 6, 6, 4], \text{ deci } p = S(4, 6, 6, 4) = 641, a = S(6, 6, 4) = 154,$$

$$x = S(4, 6) = 25, y = S(4) = 4, s = S(6) = 6, t = S(\emptyset) = 1.$$

8. Dacă $m = 6, p = 274177, a = 15409$, atunci $15409 \equiv 2^{32} \pmod{274177}$ și $15409^2 + 1 = 866 \cdot 274177$, deci $F_6 = 2^{64} + 1$ se divide cu 274177. Avem

$$\begin{aligned}
 \frac{274177}{15409} &= [17, 1, 3, 1, 5, 5, 1, 3, 1, 17], \text{ deci } p = S(17, 1, 3, 1, 5, 5, 1, 3, 1, 17) = 274177, a = \\
 &= S(1, 3, 1, 5, 5, 1, 3, 1, 17) = 15409, x = S(17, 1, 3, 1, 5) = 516, y = S(17, 1, 3, 1) = 89, s = S(1, 3, 1, 5) = 29, \\
 &t = S(1, 3, 1) = 5.
 \end{aligned}$$

F. Dyson ^[12] observă că pentru $m = 5$ toate câturile pariale sunt numere pare, pe când pentru $m = 6$ toate câturile pariale sunt impare și pune întrebarea dacă există o regulă generală sau acest fapt este întâmplător. După cum se constată din calculele prezentate în Anexă, al doilea răspuns este cel corect.

CUM GĂSIM UN FACTOR PRIM?

Orice număr prim impar p poate fi reprezentat în mod unic sub forma $p = 2^n k + 1, n, k \in \mathbb{N}^*, k$ impar. Dacă p este un divizor al lui F_m , atunci $n \geq m + 2$ (Lucas, ^[14]). Să arătăm cum poate fi găsit divizorul 641 al lui F_5 . Un divizor oarecare al lui F_5 este de forma $128k + 1$. Avem $128 \cdot 1 + 1$ se divide cu 3, $128 \cdot 2 + 1 = 257 = F_3$, se vede însă ^[14] că numerele lui *Fermat* sunt prime între ele, deci F_3 nu este divizor al lui F_5 , $128 \cdot 3 + 1$ se divide cu 5, $128 \cdot 4 + 1$ se divide cu 3. Rezultă că primul candidat este $128 \cdot 5 + 1 = 641$ și am văzut că acest număr prim este într-adevăr divizor al lui F_5 .

Investigarea numerelor *Fermat* mai mari se face cu ajutorul calculatorului (a se vedea bibliografia). S-au obținut rezultate practice spectaculoase, dar ele nu au fost încă incluse într-o teorie. Se pot da însă condiții necesare pe care trebuie să le satisfacă divizorii numerelor lui *Fermat*.

Teorema 5. Dacă $m = 4t + 1$, $t \in \mathbb{N}^*$ și $p = 2^{m+2}k + 1$ este un divizor prim al lui F_m , atunci $k \geq 5$.

DEMONSTRARE : Avem

$$2^{4t+3} + 1 = (15 + 1)^t \cdot (9 - 1) + 1 \equiv -1 + 1 \equiv 0 \pmod{3},$$

$2^{4t+3} \cdot 2 + 1 = 2^{4t+4} + 1$ este prim numai dacă este număr *Fermat*, dar în acest caz el nu este divizor al lui F_m , deoarece numerele *Fermat* sunt prime între ele,

$$2^{4t+3} \cdot 3 + 1 = (15 + 1)^t \cdot (5 + 3) \cdot 3 + 1 \equiv 3 \cdot 3 + 1 \equiv 0 \pmod{5},$$

$$2^{4t+3} \cdot 4 + 1 = 2^{4t+5} + 1 = (15 + 1)^t \cdot (33 - 1) + 1 \equiv -1 + 1 \equiv 0 \pmod{3}.$$

Evident, de aici se obține $k \geq 5$.

Există numeroase exemple de divizori $p = 2^n \cdot 5 + 1$ ai numerelor lui *Fermat* F_m , cu $n - m = 2$, dar și exemple în care $n - m > 2$. Teorema precedentă poate fi formulată mai general astfel :

Dacă $p = 2^n k + 1$ este un divizor prim al lui F_m și $n \equiv 3 \pmod{4}$, atunci $k \geq 5$.

Note. Descompunerea în factori a numerelor lui *Fermat* începe cu *Leonhard Euler* (F_5 , 1732) și continuă până astăzi ^{[14],[15]}.

O alternativă de calcul a lui a din (7) este $a \equiv \left(\frac{p-1}{2}\right)! \pmod{p}$. Pentru conversia fracțiilor ordinare în fracții continue am folosit calculatorul lui *Dario Alpern* ^[16].

ANEX

Tabelul conține cel mai mic divizor prim p al numărului F_m , $5 \leq m \leq 23$, $a \equiv 2^{2^{m-1}} \pmod{p}$ și soluția x a sistemului de ecuații $x^2 + y^2 = p$, $xs + yt = a$, $ys - xt = 1$. Valorile p , a , y , s , t se obțin din egalitățile (8).

m	p	x
5	$2^7 \cdot 5 + 1$	$S(4,6)$

6	$2^8 \cdot 1071 + 1$	$S(17,1,3,1,5)$
7	$2^9 \cdot 116503103764643 + 1$	$S(309,3,1,33,1,1,3,4,1,2,2,1,3,3,1,1,6,4,1,1,1,1)$
8	$2^{11} \cdot 604944512477 + 1$	$S(2,3,4,6,13,2,27,9,19,1)$
9	$2^{16} \cdot 37 + 1$	$S(2,6,1,1,4,12)$
10	$2^{12} \cdot 11131 + 1$	$S(11,2,4,1,2,1,3,1,2)$
11	$2^{13} \cdot 39 + 1$	$S(5,1,1,3,4,3)$
12	$2^{14} \cdot 7 + 1$	$S(2,21,5,1)$
13	$2^{16} \cdot 41365885 + 1$	$S(1,3,3,3,4,1,3,7,1,2,1,1,14,1,1)$
14	$2^{16} \cdot 178 \dots 717 + 1$ ^[15]	$S(?)$
15	$2^{21} \cdot 579 + 1$	$S(2,10,1,1,1,6,1,1,1,23)$
16	$2^{19} \cdot 1575 + 1$	$S(2,1,1,10,2,1,10,11,1)$
17	$2^{19} \cdot 59251857 + 1$	$S(2,2,4,1,8,1,70,1,3,4,17)$
18	$2^{20} \cdot 13 + 1$	$S(8,2,1,147)$
19	$2^{21} \cdot 33629 + 1$	$S(1,4,1,1,1,2,1,2,5,1,1,4,2,1,3,2)$
20	e compus, dar nu se cunoaște niciun factor prim ^[15]	
21	$2^{23} \cdot 534689 + 1$	$S(1,11,11,11,1,1,2,25,1,2,3)$
22	$2^{24} \cdot 385 \dots 211 + 1$ ^[15]	$S(?)$
23	$2^{25} \cdot 5 + 1$	$S(2,1,1,3,98,1,1,3)$

Bibliografie

[1] Kraitchik, M., *Théorie des nombres*, vol. 2, Gauthier-Villars, Paris, 1926.

[2] Hardy, G. H., Wright, E. M., *An introduction to the theory of numbers*, Clarendon Press, Oxford, 1945, 1954, 1960, 1979, MR 16,673c, MR 81i:10002.

- [3] Robinson, R. M., *Factors of Fermat numbers*, Math. Tables Aids Comput. **11** (1957a), 21-23, MR 19,14d.
- [4] Sierpiński, W., *Ce timp i ce nu timp despre numerele prime*, Editura tiinific , Bucure ti, 1966.
- [5] Chandrasekharan, K., *Introduction to analytic number theory*, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg New York, 1968.
- [6] Rouse Ball, W. W., Coxeter, H. S. M., *Mathematical recreations and essays*, Twelfth Edition, University of Toronto Press, 1974.
- [7] Brent, R. P., Pollard, J. M., *Factorization of the eighth Fermat number*, Math. Comp. **36** (1988), 627-630, MR 83h:10014.
- [8] Sierpiński, W., *Elementary theory of numbers*, 2nd Engl. ed. revised and enlarged by A. Schinzel, Pa stwowe Wydaw. Naukowe, Warszawa, 1988, MR 89f:11003.
- [9] Brent, R. P., *Factorization of the eleventh Fermat number*, Abstracts. Amer. Math. Soc. **10** (1989), 176-177.
- [10] Williams, H. C., *How was F_6 factored?*, Math. Comp. **61** (1993), 463-474, MR 93k:01046.
- [11] Brent, R. P., *Factorization of the tenth Fermat number*, Math. Comp. **68** (1999), 429-451, MR 99e:11154.
- [12] Dyson, F., *The sixth Fermat number and palindromic continued fractions*, Enseign. Math. (2) **46** (2000), 385-389.
- [13] Brent, R. P., Crandall, R. E., Dilcher, K., Van Halewyn, C., *Three new factors of Fermat numbers*, Math. Comp. **69** (2000), 1297-1304, MR 2000j:11194.
- [14] Křížek, M., Luca, F., Somer, L., *17 Lectures on Fermat Numbers*, Springer-Verlag, 2001.
- [15] Keller, Wilfrid, *Prime Factors of Fermat Numbers*, ProthSearch.net.
- [16] Alpern, D., *Continued Fractions Calculator*, www.alpertron.com.ar.